

Nr 80.

Av herr **Torgén**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av ecklesiastik boställsjord i syfte att bereda större möjligheter för dylik jords upplåtande till egna hem.

Med boställsinnehavarens medgivande hava under årens lopp å ecklesiastika boställen lämnats jord till bostäder eller torplägenheter. Villkoren härför äro i intet fall likartade och tidsbegränsningen likaså. Detta kan ju även förstås därav, att upplåtelse ej kunnat ske under längre tid än upplåtaren vore innehavare av bostället och villkoren ävenså individuella. De, vilka lagt ner kostnader och kanske ett helt livs arbete, hava hela tiden att känna det osäkerhetstillstånd, som vilar över dem. Ett ombyte av innehavare, ja kanske endast en nyck av boställsinnehavaren, och de kunna köras bort från sina hem.

Gång efter annan komma rentav hjärtgripande bönerop från dessa, som äro med så många band bundna vid sin hemort, sin torva, sitt trodda hem. Dessa ställas till Konungen eller olika ämbetsverk och myndigheter, alla utan undantag mötas de av ett bleklagt nej, med hänvisning till § 62 i ecklesiastik boställsordning. Nu senast hava flera torpare från Offerdal i en varmhjärtad bön vänt sig till Konungen, åberopande sig på tro av givna löftet vid upplåtelsen, sitt fars och farfars arbete m. m. — samt sluta med hoppet om Konungens hjälp — eller fattiggården.

Tyvärr finnes för närvarande å deras ansökan blott ett nej, såväl som för över ett hundratal från olika landsdelar, vilka under endast de tre sista åren gjort samma vädjan, alla dyrbara kartor och utredningar, vitsord och rekommendationer till trots.

Även från Hamnerdal och Lit utgår samma behov av hjälp, stödd även av kommunala myndigheter. Men varför angiva namn, samma behov finnes snart sagt över allt inom landets olika delar.

Prästerskapets privilegier den 16 oktober 1725 stadga i § 4: »Alle biskopar, superintendenten, theologiæ doctores, professores, praepositi, pastores i städerna och på landet; lectores i gymnasierna, rectores och conrectores i skolorna, och alla prester i gemen må oförändrat njuta och behålla efter gammal hävd sina biskopsstift, prebendesocknar och hemman, prästgårdar i städer och på landet, indelningsstommar vid deras annexer, tomter, kapellanshemman och boställen, klockarebord, utjordar, ängstegar, torp, bergsbruk och kvarnstillen med alla tillhörigheter, evad namn de hava, som antingen urminnes hävd är på, eller av andra lagliga skäl kunna bevisas därtill lyda, vilka ägor och tillägor prästerskapet skall till sitt underhåll skäl- och lagligen utan andras förfång bruka och hävda, eller hävda låta till vatten och land.»

Detta har dock ej hindrat Kungl. Maj:t att utan riksdagens och kyrkomötets hörande medgiva *utbyte* av *boställe* mot *annan jord*.

Vad har då blivit följden för och med torparne å den förra boställsjorden? Jo, deras arbete har värderats som avkastning, därmed höjande församlings inköpsskyldighet, och så snart ny ägare tillträtt gamla bostället, hava alla dess torpare fått gå ifrån sin upparbetade jord, sina byggda stugor, sina kär blivna hem.

Ett sådant förhållande får ej längre tålas i vårt land. De, som känna frågan, vilja helt säkert en ändring och för de andra önskar jag, att jag så kunde lägga orden i min motion, att även de skulle känna sig med glädje vunna för en rättvis sak.

För den tydligen stora frågan: ingen rubbning i prästerskapets privilegier och löneförmåner, har nu påtalad sak glömts bort. Men nog kan saken ordnas utan egentlig rubbning av privilegierna, då väl likviderna kunna för motsvarande göras räntebärande, och genom löneregleringen och kyrkofondens bidrag behöva väl ej heller löneförmåner rubbas.

I kungl. proposition nr 39 till 1909 års riksdag med förslag angående reglering av prästerskapets avlöning talas egentligen om byte, och i motion nr 64 av herr Ros och nr 216 av herr Dan. Persson talas om *partiell boställsindragning* och *boställsförsäljning* samt *köpeskillings tillgodogörande* och *fördelning*, och utskottet synes mest fäst sig vid bytesaffär. Endast i sådant fall har enligt § 62 från boställe kunnat ske försäljning till tomter, då det varit »till följd av belägenhet i eller invid stad eller stadsliknande samhälle» men oftast även då, naturligen, avstyrkt av kammarkollegium.

I särskild reservation anförde herrar Daniel Persson och Kronlund, att till de i paragrafen (§ 62) angivna fall avyttring borde få ske, då röntan av köpeskillingen överstege avkastningen, men även här talas om själva bostället.

Att domkapitlen i Uppsala, Västerås, Göteborg och Luleå samt allmänna prästföreningen och kammarkollegium avstyrkt någon förändring, torde väl endast som kuriosum i detta sammanhang böra anföras.

Särskilda utskottet vid 1910 års riksdag anförde, att vid utbyte eller försäljning av boställe — även nu gällde det bostället — borde stor varsamhet iakttagas, ja, och så tillkom § 62 med dess nuvarande ordalydelse.

Vad som erfordras vore ett tillägg till denna paragraf av exempelvis — — — *eller eljest lämpar sig för upplåtande till egna hem.* Bestämmelserna i övrigt i ecklesiastik boställsordning skulle i anledning av ett dylikt tillägg ej behöva omarbetas, men på grund av frågans vittomfattande betydelse och då väl även kyrkomötet, vilket i år sammanträder, torde skola höras över frågan, har jag stannat med ett yrkande om skrivelse.

Nästkommande riksdag finge med säkerhet frågan till avgörande, enär tillräckligt bevismateriel finnes i de över 100 st. utslag, omfattande betydligt över 100 st. ansökningar, i ecklesiastikdepartementet och ej minst den utmärkta utredning »angående disposition av köpeskillingen vid försäljning av ecklesiastikt boställe», som verkstälts av herr kanslirådet C. F. Vougt och som även till vissa delar i av mig väckt fråga äger tillämpning.

Jag har i denna fråga hänvänt mig till herr kanslirådet och från honom haft nöjet mottaga följande svar, som enligt medgivande fått ingå. — — — »Under tiden efter tillkomsten av ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 hava i ett flertal fall innehavare av lägenhet å ecklesiastika boställen hos Kungl. Maj:t anhållit om tillstånd att med äganderätt förvärva sina lägenheter. Emellertid har ordalydelsen i § 62 ecklesiastik boställsordning utgjort hinder för Kungl. Maj:t att i annat fall än då lägenheterna kunnat sägas utgöra ett stadsliknande samhälle bifalla dessa ansökningar. Vid en i dessa dagar verkställd undersökning har visat sig att under de fem sista åren 1915—19 icke mindre än över 100 dylika ansökningar av Kungl. Maj:t avslagits. I många av dessa fall äro ansökarna ett flertal personer.»

Nu torde det kunna sägas, att den påtalade osäkerheten i viss mån kan bortfalla, då möjlighet finnes för beviljande av 20-, ja 50-årigt arrende eller nyttjningsrätt, men ingen lär väl kunna jämföra denna besittningsrätt med äganderätt, med mindre den med vissa år och villkor övergår från laga, ja ärftlig och oavhängig besittningsrätt till äganderätt och då

detta är en ny form för äganderätten, som ännu ej av svensk lagstiftning godkänts, torde enda utvägen vara på sätt i motionen föreslås.

Jag kan ej annat än påpeka de mångfallt stora fördelar, som ligga i att göra alla dessa innehavare till fasta, för både samhälls- och samhällenas utveckling.

Ett genomförande av detta förslag skall säkert hälsas med samfäll tillfredsställelse av alla, för vilket det utgör ett livsvillkor, en glädje så mycket mer ogrumlad som i och med genomförandet ingen bleve lidande, då ju även boställsinnehavarens rätt redan på annat sätt säkrats, och i de fall, så ej redan skett, säkras genom boställsordningens bestämmelser om köpeskillingens fördelning och åtnjutande av boställsavkastning.

Med stöd av vad jag nu anfört tillåter jag mig föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruledes genom ändring i nu gällande bestämmelser rörande försäljning av ecklesiastik boställsjord större möjligheter skulle vinnas för dylik jords upplåtelse till egna hem, samt för riksdagen förlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 16 januari 1920.

G. Nic. Torgén.